

Anica Bidar
Lesično 40
3261 Lesično

Lesično, 31. 3. 2022

Ustavno sodišče RS
Beethovnova ulica 10
SI-1001 Ljubljana
p. p. 1713
Slovenija

**POBUDA ZA ZAČETEK POSTOPKA ZA OCENO PROTIUSTAVNOSTI
DELOVANJA POLITIČNIH STRANK**

URGENCA

I.

Spodaj podpisana Anica Bidar (v nadaljevanju: pobudnica) vlaga pobudo za oceno protiuustavnosti delovanja političnih strank, in sicer zoper:

- Slovensko demokratsko stranko (SDS), matična št.: 5299446000, Trstenjakova ulica 8, Ljubljana, 1000 Ljubljana;
- stranko Socialnih demokratov (SD), matična št.: 5147484000, Levstikova ulica 15 1000 Ljubljana;
- Slovensko ljudsko stranko (SLS), matična št.: 1029711000, Gospodinjska ulica 8, Ljubljana, 1000 Ljubljana;
- Slovensko nacionalno stranko (SNS), matična št.: 5485657000, Bleiweisova cesta 13, Ljubljana, 1000 Ljubljana;
- Stranko Andrej Čuš in Zeleni Slovenije, matična št.: 5951763000, Mestni trg 4, Ptuj, 2250 Ptuj.

II.

Pravni interes in neskladje z Ustavo (RS)

- Pobudnica Anica Bidar (v nadaljevanju: pobudnica) je državljanka države Republike Slovenije. Vse omenjene politične stranke so bile ustanovljene v državi Jugoslavije, dosledneje v državi socialistične federativne republike Jugoslavije (v nadaljevanju: SFRJ),

kot to določa Zakon o političnem združevanju (Uradni list SRS, št. 42/89), ki ga je sprejela Skupščina Socialistične republike Slovenije na seji Zbora združenega dela dne 27. decembra 1989, na seji Zbora občin dne 27. decembra 1989 in na seji Družbenopolitičnega zbora dne 27. decembra 1989. S sprejemom Ustavnega zakona za izvedbo temeljne ustavne listine o samostojnosti in neodvisnosti Slovenije (Uradni list RS, št. 1/91-I in 45/94 – UZITUL-A) dne 25. 6. 1991, so omenjene stranke **ex lege** prenehale delovati, saj po dne 25. 6. 1991 niso delovale v skladu z 8. do 13. členom Zakona o političnem združevanju, ki se je na podlagi 2. odstavka 4. člena UZITUL uporabljal vse do začetka veljavnosti Zakona o političnih strankah, torej vse do dne 8. 10. 1994.

- Njihovo delovanje je v celoti protiustavno, saj se je vse od dne 25. 6. 1991, skladno z 2. odstavkom 4. člena UZITUL, uporabljala Ustava socialistične Republike Slovenije (Uradni list SRS, št. 6-44,74 z dne 28. II. 1974 SRS, št. 6/1974) (v nadaljevanju: Ustava SRS), s tem pa je bila pobudnici odvzeta temeljna ustavna pravica IV. poglavja – »**SVOBOŠČINE, PRAVICE IN DOLŽNOSTI ČLOVEKA IN OBČANA**«, in sicer pravico voliti in biti voljen, kot to določa 198. člen Ustave SRS oziroma 43. člen Ustave Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 33/91-I, 42/97 – UZS68, 66/00 – UZ80, 24/03 – UZ3a, 47, 68, 69/04 – UZ14, 69/04 – UZ43, 69/04 – UZ50, 68/06 – UZ121,140,143, 47/13 – UZ148, 47/13 – UZ90,97,99, 75/16 – UZ70a in 92/21 – UZ62a), po kateri ima vsak državljan, ki je dopolnil 18 let, pravico voliti in biti voljen (volilna pravica). Po dnevu 25. 6. 1991, ko je Republika Slovenija postala samostojna in neodvisna država, so se v celoti opustile volitve v skupščino Republike Slovenije. S tem je pravni interes pobudnice v celoti utemeljen.

Dokaz:

- Fotokopija osebnega dokumenta.

III.

V skladu s 2. odstavkom 2. člena UZITUL je navedeno, da delegatom Skupščine Republike Slovenije v Zboru republik in pokrajin Skupščine SFRJ, ki so opravljali to funkcijo do uveljavitve tega zakona, in delegatom Skupščine Republike Slovenije za Zbor republik in pokrajin Skupščine SFRJ, ki so bili izvoljeni na skupni seji vseh zborov Skupščine Republike Slovenije dne 30. julija 1990, preneha mandat. Skladno z 3. odstavkom 2. člena UZITUL, **pa pooblašča skupščino Republike Slovenije**, da izvoli dvanajstčlansko delegacijo, ki na podlagi njenih pooblastil sodeluje v Skupščini SFRJ v pogajanjih **za izvedbo postopka razdružitve dosedanje SFRJ, v pogajanjih o reševanju tekočih vprašanj in v dogovarjanju o morebitnem oblikovanju skupnosti suverenih držav na ozemlju dosedanje SFRJ.**

Po 4. odstavku 2. člena UZITUL je dosedanji član Predsedstva SFRJ iz Republike Slovenije pooblaščen, da kot predstavnik Republike Slovenije v skladu s smernicami Skupščine Republike Slovenije sodeluje v delu Predsedstva SFRJ.

IV.

Nazorneje zavedeno: 3. odstavek 2. člena UZITUL je pooblastil takratno skupščino Republike Slovenije, ki se je konstituirala 8. maja 1990, da:

- sodeluje v skupščini SFRJ v **pogajanjih za izvedbo postopka razdružitve SFRJ**;
- sodeluje v **pogajanjih o reševanju tekočih vprašanj**;
- dogovarjanju o oblikovanju **skupnosti suverenih držav na ozemlju SFRJ**.

Koalicija DEMOS je dne 8. maja 1990 konstituirala skupščino Republike Slovenije, ki je bila sestavljena iz družbeno političnega zbora, zbora občin in zbora združenega dela, njen predsednik pa je bil dr. France Bučar. Koalicija DEMOS (demokratska opozicija Slovenije) je bila koalicija demokratično izvoljenih strank, ki so nastale v letih 1989 -1990 in so se leta 1990 združile. Sestavljale so jo naslednje stranke:

- Slovenska demokratična zveza (SDZ), katera je razpadla 12. in 13. oktobra 1991;
- Socialdemokratska zveza Slovenije (SDZD) – današnja SDS;
- Slovenski krščanski demokrati (SKD), ki je obstajala do leta 2000;
- Slovenska kmečka zveza – današnja SLS;
- Slovenska obrtniška stranka in
- Zeleni Slovenije.

V skladu s sprejetim UZITUL, ki je bil sprejet na podlagi sprejetega rezultata in razglasa na plebiscitu dne 27. 12. 1991, je UZITUL po dne 25. 6. 1991, znan tudi kot »Temeljna ustavna listina«, pooblašča takratno skupščino Republike Slovenije v svojem 3. odstavku 2. člena, za idejno reševanje treh omenjenih vprašanj, **nikakor pa ne za sprejemanje nove zakonodaje oziroma za rojevanje t. i. »novega prava«**.

V.

Dne 25. 06. 1991 se je »rodila« nova samostojna in neodvisna država Republike Slovenije, ki je pred tem datumom imela položaj federalne enote v državi Jugoslaviji. Smiselno so se, v skladu s 4. členom UZITUL uporabljali predpisi države SFRJ, torej države Jugoslavije, v kolikor niso bili v nasprotju s slovenskim pravnim redom. Ravno tako je tega dne, torej dne 25. 06. 1991 prenehal mandat stranke DEMOS v celoti, razen glede že treh omenjenih vprašanj. Ko je proti koncu leta 1991 država SFRJ tudi dokončno razpadla, jim je mandat v celoti potekel.

VI.

Pobudnici je bila na dan 25. 06. 1991 in po tem dnevu, kršena temeljna ustavna pravica po takratni Ustavi Socialistične Republike Slovenije, in sicer, da ima vsakdo, ki ima volilno pravico, pravico voliti. Na dan sprejema t. i. Temeljne ustavne listine je pobudnica dopolnila 19. let. Po drugi strani pa je na ta dan prenehal mandat koalicije DEMOS, ki je bila izvoljena v državi

Jugoslaviji, ne pa v novo nastali državi Republike Slovenije. Na dan 25. 06. 1991 je prenehala delovati katerakoli pravna oseba – politična stranka, ki je bila ustanovljena pred dnevom 25. 6. 1991 **ex lege**.

VII.

V drugačnem pomenu uporablja izraz »Republika Slovenija« Preambula TUL, ki upošteva »dejstvo, da je bila Socialistična Republika Slovenija država že po doslej veljavni ustavni ureditvi«. Ustava Socialistične Federativne Republike Jugoslavije je namreč v 3. členu določila: »Socialistična republika je država, ki temelji na suverenosti naroda ter na oblasti samoupravljanju delavskega razreda in vseh delovnih ljudi, socialistična samoupravna demokratična skupnost delovnih ljudi in občanov ter enakopravnih narodov in narodnosti.« **Socialistična Republika Slovenija je bila v omenjenem kontekstu »država« le teoretično.** Ni bila suvereni subjekt mednarodnega prava kot samostojna in neodvisna država, ampak je po slovenski razlagi notranjega prava SFRJ kot ena od »socialističnih republik« zvezne države SFRJ uresničevala en del svojih suverenih pravic sama, drugi del pa v SFRJ. Socialistična Republika Slovenija kot zvezna enota SFRJ se je od Republike Slovenije kot suverene države razlikovala tudi glede na bistveno kakovost tedanje ustavne ureditve; ni bila namreč niti demokratična niti pravna »država« oziroma »skupnost«.¹

Vse stranke, ki so bile ustanovljene pred 25. 06. 1991 so s tem dnem prenehale delovati, saj so bile ustanovljene v državi SFRJ, torej v državi Jugoslavije. Socialistična Republika Slovenija pa ni bila samostojna država, ampak kot organ v sestavi SFRJ. Samostojna in neodvisna država pa je postala ravno s sprejemom temeljne ustavne listine, dosledneje s sprejemom UZITUL.

VIII.

Zakon o političnem združevanju, ki ga je sprejela Skupščina Socialistične republike Slovenije na seji Zbora združenega dela dne 27. decembra 1989, na seji Zbora občin dne 27. decembra 1989 in na seji Družbenopolitičnega zbora dne 27. decembra 1989, je v 1. členu določil, da se s tem zakonom ureja način uresničevanja svobode političnega združevanja občanov in ustanavljanje političnih organizacij. Politične organizacije se po tem zakonu štejejo tiste organizacije, ki v svojih aktih izražajo politične cilje in se s svojim delovanjem zavzemajo zanje. V skladu z 9. členom Zakona o političnem združevanju, politična organizacija sme začeti z delom z dnem, ko je vpisana v register političnih organizacij. Z dnem vpisa v register postane politična organizacija pravna oseba.

Po 4. členu Zakona o političnem združevanju je prepovedano združevanje občanov v politične organizacije z namenom:

- nasilnega rušenja z Ustavo določene ureditve,
- ogrožanja neodvisnosti države,
- kršenja z Ustavo zajamčenih svoboščin in pravic človeka in občana,
- ogrožanja miru in enakopravnosti mednarodnega sodelovanja,

¹ Glej komentar Ustave RS; Peter Jambrek, 2002.

- razpihovanja nacionalnega, rasnega in verskega sovraštva ali nestrpnosti ter propagiranja nasilja ali vojne,
- spodbujanja k kaznivim dejanjem.

Ravno tako je prepovedano delovanje političnih organizacij v nasprotju s prepovedanimi razlogi iz prejšnjega odstavka.

IX.

V skladu s 17. členom Zakona o političnem združevanju, **politična organizacija preneha in se izbriše iz registra, če deluje v nasprotju s 4. členom tega zakona, pri čemer lahko vsakdo predlaga pristojnemu upravnemu organu, ki vodi register političnih organizacij, izbris politične organizacije iz registra, če ta deluje v nasprotju s 4. členom tega zakona.**

Ker Republika Slovenija kot samostojna in neodvisna država na dan 25. 06. 1991 ni imela nove ustavne ureditve, se je do izdaje ustreznih predpisov Republike Slovenije v Republiki Sloveniji smiselno uporabljala Ustava SRS, kolikor ne nasprotuje pravnemu redu Republike Slovenije in v kolikor s tem zakonom ni drugače določeno. Slednje pomeni, da se je Ustava SRS smiselno uporabljala, do sprejetja nove ustavne ureditve.

X.

Z dnem 25. 06. 1991, in po tem datumu, je bila kršena pravica 198. člena Ustave SRS, ki določa, da ima občan, ki je dopolnil 18 let pravico voliti in biti voljen za člane delegacije v temeljni samoupravni organizaciji in skupnosti in za delegata v skupščini družbenopolitične skupnosti. Po drugem odstavku 198. člena Ustave SRS ima delavec v organizaciji združenega dela, kakor tudi delovni človek v vseh oblikah združevanja dela, sredstev in interesov, ne glede na starost, pravico voliti in biti voljen v delegacijo za skupščine družbenopolitičnih skupnosti in pravico voliti delegate v skupščini teh skupnosti. Skladno s 3. odstavkom 198. člena Ustave SRS ima delavec v organizaciji združenega dela, kakor tudi delovni človek v vseh oblikah združevanja dela, sredstev in interesov, ne glede na starost, pravico voliti in biti voljen za člane oziroma za delegata v organu upravljanja organizacije.

XI.

Na dan 25. 06. 1991, z nastankom samostojne in neodvisne države republike² Slovenije in po tem dnem, je bila kršena temeljna ustavna pravica IV. poglavja – »**SVOBOŠČINE, PRAVICE IN DOLŽNOSTI ČLOVEKA IN OBČANA**« in sicer pravico voliti in biti voljen, kot to določa 198. člen Ustave SRS.

² Republika označuje vsebinski pomen v smislu javne skupnosti (*res publica*), v kateri oblast ni v interesu posameznika ali določene skupine ljudi, ampak se izvaja v skladu s skupno voljo.

V celoti so se opustile volitve, in sicer pravico voliti in biti voljen v skupščino Republike Slovenije. Prejšnja izvoljena skupščina Socialistične skupščine Republike Slovenije, katera jo je konstituirala koalicija DEMOS dne 8. maja 1990, pa je dne 25. 6. 1991 prenehala delovati. Delovala je lahko le v sklopu treh vprašanj na temelju UZITUL, ki se v celoti nanaša le in zgolj na vprašanja reševanja odnosov v prejšnji državi SFRJ, ne pa tudi sprejemanja prava, kot je Ustave Republike Slovenije, slednje pa je v celoti pomenilo tudi nasilno rušenje družbene ureditve, sprejete na podlagi Ustave SRS.

XII.

V poglavju VI. »Prehodne in končne določbe« ter v 25. členu Zakona o političnem združevanju, je določeno, da se ne glede na določbe od 8. do 13. člena tega zakona pristojni upravni organ po sedežu politične organizacije vpiše v register naslednje organizacije na njihov predlog ob predložitvi statuta in programa:

- Socialistično zvezo delovnega ljudstva Slovenije,
- Zvezo združenj borcev NOV Slovenije,
- Zvezo komunistov Slovenije,
- ZSMS,
- **Slovensko demokratično zvezo;**³
- **Socialdemokratsko zvezo Slovenije;**
- **Slovensko kmečko zvezo,**
- Zvezo slovenske kmečke mladine;
- Jugoslovansko zvezo,
- **Slovenske krščanske demokrate;**⁴
- Meščansko zeleno stranko,
- **Zeleni Slovenije;**
- Združenje za jugoslovansko demokratično pobudo,
- Zvezo za ohranitev enakopravnosti državljanov in
- Skupnost Italijanov.

XIII.

Smisel (ratio) zakonodajalca je bil, da so zgoraj omenjene politične stranke obstajale že pred sprejemom zakona o političnem združevanju, zato se za njih niso uporabljale določbe III. poglavja zakona – »*USTANOVITEV IN REGISTRACIJA POLITIČNIH ORGANIZACIJ*«, in sicer od 8. do 13. člena. Vpis v register političnih strank je bil zgolj deklaratornega značaja, saj je zakon sledil načelu, da ne posega za razmerja za nazaj, dosledneje v pravice, ki so bile pridobljene pred dnevom sprejema zakona o političnem združevanju.

XIV.

³ Stranka je razpadla oktobra 1991.

⁴ Stranka je obstajala do leta 2000, ko se je, v skladu z zakonom o političnih strankah, združila s Slovensko ljudsko stranko. Zaradi razkola v novonastali SLS+SKD, so nekateri člani avgusta 2000 ustanovili novo stranko Nova Slovenija – Krščanska ljudska stranka.

Zveza komunistov Slovenije je nastala dne 30. 9. 1976, torej pred sprejemom zakona o političnem združevanju. Stranka se je po tem datumu formalno preoblikovala in sicer v Zvezo komunistov Slovenije – Stranka demokratične prenovе (SKD-SDP), v letu 1993 pa se je stranka združila v Združeno listo socialnih demokratov (ZLSD), še pred sprejemom Zakona o političnih strankah (Uradni list RS, št. 62/94 z dne 7. 10. 1994). V letu 2005 se je politična stranka formalno preimenovala v politično stranko Socialni demokrati (SD).

Dokaz:

- Izpis iz registra.

Socialdemokratska zveza Slovenije je nastala 16. februarja 1989, torej pred sprejemom zakona o političnem združevanju. Leta 1990 se je stranka formalno preimenovala v Socialdemokratsko stranko Slovenije, leta 2003 pa v stranko Slovenska demokratska stranka (SDS).

Dokaz:

- Izpis iz registra.

Slovenska kmečka zveza je bila ustanovljena 12. maja 1988, torej pred sprejemom zakona o političnem združevanju. Decembra 1990 se je stranka formalno preimenovala v Ljudsko stranko, junija 1992 pa v stranko Slovenska ljudska stranka (SLS).

Zeleni Slovenije je bila ustanovljena 11. junija 1989, torej pred sprejemom zakona o političnem združevanju. Leta 2018 se je stranka formalno preimenovala v stranko Andrej Čuš in zeleni Slovenije.

Slovenska nacionalna stranka je nastala z vpisom v register strank dne 29. 4. 1991. Stranka je nastala po sprejemu zakona o političnem združevanju, kateri 9. členu določa, da politična organizacija sme začeti z delom z dnem vpisa v register političnih organizacij. Z dnem vpisa v register postane politična organizacija tudi pravna oseba. V tem primeru je vpis stranke v register konstitutivnega pomena.

Dokaz:

- Izpis iz registra.

XV.

V skladu s prvim odstavkom 8. člena Zakona o političnem združevanju, politično organizacijo ustanovi najmanj dvajset polnoletnih občanov s stalnim prebivališčem v SR Sloveniji. Politične stranke, ki so bile ustanovljene v Socialistični Republiki Sloveniji, z dnem 25. 6. 1991 niso mogle več delovati kot stranke v novi državi Republiki Sloveniji. **Če bi stranke, ki so bile**

ustanovljene pred dnem 25. 6. 1991 ponovno želele nastati, bi morale na ustanovitvenem občnem zboru sprejeti statut politične organizacije ter sprejeti program z izvolitvijo organov. Po 9. členu Zakona o političnih organizacijah pa bi lahko vstopale v pravni promet navzven, z dnem nastanka pravne osebe, torej z dnem vpisa v register, kar pa predstavlja konstitutivno naravo za nastanek pravne osebe – politične stranke.

XVI.

Na podlagi navedenega pobudnica predlaga, da dopusti vse predlagane dokaze, ter da

o d l o č i:

1. Ugotovi se, da so politične stranke:

- Slovensko demokratsko stranka (SDS), matična št.: 5299446000, Trstenjakova ulica 8, Ljubljana, 1000 Ljubljana;
- stranko Socialnih demokratov (SD), matična št.: 5147484000, Levstikova ulica 15 1000 Ljubljana;
- Slovensko ljudsko stranka (SLS), matična št.: 1029711000, Gospodinjska ulica 8, Ljubljana, 1000 Ljubljana;
- Slovensko nacionalno stranka (SNS), matična št.: 5485657000, Bleiweisova cesta 13, Ljubljana, 1000 Ljubljana;
- Stranka Andrej Čuš in Zeleni Slovenije, matična št.: 5951763000, Mestni trg 4, Ptuj, 2250 Ptuj;

prenehale obstajati na dan 25. 06. 1991.

2. Ugotovi se, da so politične stranke

- Slovensko demokratsko stranka (SDS), matična št.: 5299446000, Trstenjakova ulica 8, Ljubljana, 1000 Ljubljana;
- stranko Socialnih demokratov (SD), matična št.: 5147484000, Levstikova ulica 15 1000 Ljubljana;
- Slovensko ljudsko stranka (SLS), matična št.: 1029711000, Gospodinjska ulica 8, Ljubljana, 1000 Ljubljana;
- Stranka Andrej Čuš in Zeleni Slovenije, matična št.: 5951763000, Mestni trg 4, Ptuj, 2250 Ptuj;

kršile pravico pobudnice po 198. členu Ustave socialistične Republike Slovenije (Uradni list SRS, št. 6-44,74 z dne 28. II. 1974 SRS, št. 6/1974) in 2. odstavek 4. člena Ustavnega zakona za izvedbo temeljne ustavne listine o samostojnosti in neodvisnosti Slovenije (Uradni list RS, št. 1/91-I in 45/94 – UZITUL-A) dne 25. 06. 1991 ter 8. in vse do 23. člena Zakona o političnem združevanju (Uradni list SRS, št. 42/89

in Uradni list RS, št. 35/90), s tem pa tudi Ustavno določilo 2. člena 43. Ustave Republike Slovenije.

3. Politične stranke

- Slovensko demokratsko stranka (SDS), matična št.: 5299446000, Trstenjakova ulica 8, Ljubljana, 1000 Ljubljana;
- stranka Socialnih demokratov (SD), matična št.: 5147484000, Levstikova ulica 15 1000 Ljubljana;
- Slovensko ljudsko stranka (SLS), matična št.: 1029711000, Gospodinjska ulica 8, Ljubljana, 1000 Ljubljana;
- Slovensko nacionalno stranka (SNS), matična št.: 5485657000, Bleiweisova cesta 13, Ljubljana, 1000 Ljubljana;
- Stranka Andrej Čuš in Zeleni Slovenije, matična št.: 5951763000, Mestni trg 4, Ptuj, 2250 Ptuj;

se izbrišejo iz registra političnih strank.

S spoštovanjem,

Anica Bidar